

28 . Bâscenii de Jos | Comuna: Calvinii | Județ: Buzău | Punct: Biserica parohială "Sf. Nicolae" | Anul: 2001

Anul: 2001

Cod RAN: 45771.01

Perioade: Evul Mediu, Monumente - Restaurare

Epoci: Evul Mediu, Monumente Restaurare

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Emil Lupu, Cristian Rânja

Instituții: SC Abreal Artproduct SRL București, Ludocris SRL

Raport

Biserica a fost ctitorită în anul 1775 de vătaful de plai Tudor Săseanu pe locul unei biserici anterioare din lemn, fiind pictată în 1797, apoi reparată în 1863 și 1879.

În perioada 1 august - 15 octombrie 2000 a fost realizată prima campanie de cercetare arheologică în perimetrul bisericii parohiale, necesară pentru detalierea proiectului de restaurare-consolidare. Această campanie a fost urmată de o supraveghere arheologică în anul 2001 cu ocazia executării lucrărilor de consolidare a infrastructurii bisericii.

În anul 2000 au fost efectuate 10 casete în perimetrul și la interiorul bisericii precum și pe latura sudică a zidului de incintă, la exteriorul acestuia. Scopul cercetărilor a fost acela de stabilire a nivelmenturilor necesare lucrărilor de consolidare și determinarea eventualelor etape de construcție a bisericii și anexelor acesteia.

Pământul viu este reprezentat de cel puțin două straturi de depunere aluvionară, alcătuite din pietrișuri rulate. Cel mai vechi strat conține și pământ argilos cu urme feruginoase, fragmente de marne și flișuri, nisip, combustii vegetale. Stratul următor conține predominant pietrișuri și nisipuri, combustii vegetale și rar humus vechi. Acest ultim strat este practic absent în interiorul bisericii și pe latura de S a acesteia. La exteriorul incintei, pe latura de S, pământul viu este reprezentat de loess-uri nisipoase și de pământuri argiloase cu nisipuri și concrețiuni. Toate aceste niveluri sunt dispuse într-o pantă orientată de la N la S și de la E la V, astfel că depunerile antropice și talpa de fundare a bisericii au urmărit curba terenului natural. Aproape toate depunerile antropice aparțin sec. XIX-XX, nivelurile de construcție și călcare inițiale, la exteriorul bisericii fiind înlăturate la săparea unor gropi pentru morminte, sau fiind spălate de apele pluviale. În general, nivelul de călcare din sec. XVIII s-a păstrat până în zilele noastre.

Zidăria bisericii actuale este realizată din asize de cărămizi, dispuse pe lung și lat, la nivel de soclu și elevație și din bolovani de râu și rare cărămizi fragmentare de epocă, la nivel de fundație. Ea este unitar construită la nivelul tuturor compartimentelor sale.

Fundația a fost realizată prin săparea unui șanț de fundare care a urmărit curba terenului natural. De la început, constructorul a resimțit dificultăți extrem de mari datorate terenului de construcție, de o duritate deosebită.

Astfel, panta terenului l-a determinat să încerce o nivelare, prin împingerea pământului rezultat din săpătură, de la N către S. Începând din dreptul altarului și de la intrarea în pridvorul actual, pentru realizarea unei cote apropiate a umărului de fundare, s-a folosit cofrag din scândură pentru turnarea fundației. În jumătatea de N a bisericii, amestecul de bolovani de râu de dimensiuni medii și rare cărămizi fragmentare de epocă cu mortar de var și nisip, a fost turnat în cofragul natural reprezentat de șanțul de fundare. Jumătatea inferioară a fundației din jumătatea sudică a bisericii a fost turnată în cofrag natural, iar jumătatea superioară în cofrag din scânduri. Apoi a fost adus pământul aruncat din săpătura șanțurilor de fundare, în jurul fundației ce rămăsese deasupra terenului. Din acest motiv, în decursul timpului fundația din jumătatea

sudică a fost "spălată" de depunerea de pământ, până aproape de cota pământului viu.

Pe latura de S a actualului zid de incintă a fost realizată o clădire de proporții modeste. Ea a fost întretesută cu zidul de incintă din etapa I (1775 ?). Ambele construcții au avut o fundație realizată din bolovani de râu de dimensiuni medii și rare cărămizi de epocă. Elevațiile lor au fost de asemenea unitare și realizate din asize de cărămizi de epocă (cu dimensiunile de 27 x 15 x 5 cm), legate cu mortar de var și nisip.

Concluzii:

Satul Bâscenii de Jos are o veche atestare documentară, încă din sec. XVI. Era inițial un sat de moșneni care deja la începutul sec. XVII se spărsese în cete de neam umblătoare pe bătrâni. În cursul sec. al XVII-lea, o parte din moșii sunt cumpărate de Șerban Cantacuzino. Datorită datoriilor acumulate, urmașii lui Mihai Cantacuzino, Safta Ghica, Bălașa Greceanu și Constantin Dudesco vând episcopului Misail al Buzăului o parte din proprietăți, la 5 februarie 1739. Acesta, la rândul său o vinde la 20 mai 1741 protopopului de Aninoasa, Mihai Săseanu. Familia Săsenilor era atestată ca membră a comunității satești încă din anul 1617, când un Stan Mărgineanu cumpăra moșii la Bâsceni. Urmașul acestuia este un Radu Săseanu, bunic al ctitorului de la 1775, cunoscut și cu numele de Mărgineanu.

Familia Săseanu-Mărgineanu este ctitoră unei biserici mai vechi din lemn numită și "Schitul Sfinții Îngeri", care a fost mutată în 1775 pe o altă moșie a acestora din satul Miluiți. Probabil că pe locul acesteia a fost începută construirea bisericii actuale de către vătaful de plai Tudor Săseanu, cu soția sa Ancuța, protopopul Mihalcea Săseanu, preotul Dragomir Săseanu și fiii lor. Des pomenit în documentele prezentate, Tudor Săseanu nu este un anonim în istoria locală. Cunoscut mai ales drept ctitor al bisericii din Bâscenii de Jos (com. Calvini), el face parte dintr-o familie, a cărei istorie poate fi urmărită de la începutul sec. XVII. Aceasta, grație colecției de documente a familiei, ce se afla în perioada interbelică în posesia lui Constantin Săseanu, care a permis pe atunci, tânărului preot pasionat de istorie, astăzi cunoscutul cercetător al trecutului buzoian, venerabilul Horia Constantinescu, să le studieze și să le prezinte în formă de rezumat în articolele sale referitoare la biserica din Bâscenii de Jos, publicate în revista bisericească "Îngerul". Tudor Săseanu este fiul preotului Mihai Săseanu, protopop de Aninoasa (menționat cu acest titlu în 1741). Spre deosebire de cei doi frați ai săi Dragomir și Mihalcea care urmează exemplul tatălui devenind preoți (Mihalcea ajunge chiar protopop), Tudor a ales cariera administrativă. Menționat cu titlul de logofăt în 1756 și 1760, este trecut cu funcția de vătaf al plaiului Săcuieni în pisania bisericii construită în 1775. Tudor Săseanu nu a mai apucat să vadă pictată această biserică, de către zugravul Ieremia, în anul 1797.

Zidul de incintă și casa de pe latura de S au fost ridicate după terminarea bisericii, de către Costache sin Moise polcovnic Săseanu. Acest zid de incintă inițial avea elevația din cărămidă de epocă și probabil că se afla pe traseul actualului zid de incintă, împreună cu el fiind realizate și alte anexe, în afară de casa sudică. Această casă avea câteva dependințe, între care și o pivniță.

În anul 1832, în urma unui incendiu provocat se pare de Procopie Naum, cumnatul lui Costache Săseanu, clădirile sunt refăcute de Procopie, și poate că tot acum este refăcut zidul de incintă, din bolovani de râu, acest personaj însușindu-și întreaga proprietate.

Probleme nelămurite:

Relația cronologică dintre turnul de poartă, zidul de incintă și biserica actuală. Este limpede că turnul de poartă este ulterior bisericii din anul 1775, cât și primului zid de incintă, el putând fi contemporan cu refacerea din 1832 a lui Procopie Naum.

Prezența unei biserici de lemn cu hramul "Sf. Îngeri", ctitorie a lui Stan Mărgineanu-Săseanu este atestată documentar, dar nu a fost pusă în evidență de cercetarea arheologică actuală. Având în vedere că evoluția bisericilor de lemn din această parte de țară ne este foarte puțin cunoscută, descoperirea și cercetarea ei, în cazul unor lucrări la interiorul bisericii, ar fi foarte necesară.

În interiorul bisericii, cu cea mai mare probabilitate în pronaos și în partea de pridvor, necercetate arheologic, există morminte ale membrilor familiei ctitorilor. Alături de acestea, este probabil să mai existe morminte anterioare bisericii actuale care ar putea data această primă biserică de lemn.

Planimetria și datarea casei de pe latura de S a zidului de incintă, sunt subiecte pentru o altă etapă de

cercetare. Ea este importantă atât pentru faptul că avem încă puține cunoștințe despre reședințele boierimii de țară din această parte a țării, cât și datorită faptului că această clădire a adăpostit una din cele mai vechi și vestite școli din ținut.

Informații suplimentare online

[Raportul 1249 din cronica.cimec.ro](http://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
